

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ : ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

Θ. Βυζάς, Δ. Δεληγιάννη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διαφορετική διοικητική και ακαδημαϊκή διάρθρωση μεταξύ γαλλικών και ελληνικών πανεπιστημίων δημιουργεί προβλήματα στη μετάφραση προς τα ελληνικά της γαλλικής ορολογίας που δηλώνει τις δομές αυτές. Στην ανακοίνωση αυτή θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων όρων, γλωσσικά και πραγματολογικά, καθώς και να κατηγοριοποιήσουμε τα μεταφραστικά προβλήματα που παρουσιάζουν μέσα από το πρίσμα των επικοινωνιακών συνθηκών στις οποίες εντάσσονται. Στη συνέχεια προτείνουμε ελληνικούς όρους χωρίς αναγκαστικά να επιδιώκουμε αντιστοιχία με υπάρχουσες ανάλογες δομές της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης. Τέλος επισημαίνουμε τις ιδιαιτερότητες της ενδεχόμενης μελλοντικής τυποποίησής τους.

TRANSLATING FRENCH UNIVERSITIES ADMINISTRATIVE TERMINOLOGY : PROBLEMS AND SOLUTIONS

T. Vyzas, D. Deliyianni

SUMMARY

The differences between French and Greek university academic and administrative structures cause problems to the translation of the French terminology denotating these structures into Greek. This paper will attempt to present the special linguistic and pragmatic characteristics of these terms, and classify the translational problems they may present, in the light of the communicational context in which they appear. We then propose Greek terms without necessarily seeking correspondence with equivalent existing structures in Greek higher education. At the end of this paper, the particularities of a potential normalisation of these terms are pointed out.

0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια επισημαίνεται συχνά ότι για να μπορεί κάποιος να έχει πρόσβαση σε ορολογία και επαγγελματική ιδιόλεκτο πρέπει να είναι ειδικός με πολύ συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο. Πρέπει όμως να έχουμε υπόψη ότι οι όροι είναι μονάδες γνώσης και κατά συνέπεια εξελίσσονται [1]. Η ορολογία διοικητικής οργάνωσης των γαλλικών πανεπιστημίων που θα μας απασχολήσει σε αυτή την ανακοίνωση παρουσιάζει χαρακτηριστική ευελιξία και επιπλέον είναι κατά μέγα μέρος προσπελάσιμη από το μέσο ομιλητή της γλώσσας. Έρευνά

μας μέσω του Διαδικτύου έδειξε ότι τα συγκεκριμένα ιδρύματα – κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τα ελληνικά – είναι οργανωμένα λίγο ως πολύ με τον ίδιο τρόπο, με εξαίρεση βέβαια κάποιες ιδιαιτερότητες. Στην προκειμένη περίπτωση θα μας απασχολήσει κατά κύριο λόγο η μετάφραση όρων της διοικητικής δομής του Πανεπιστημίου Πωλ Βαλερύ – Μοντελλιέ 3 της Γαλλίας, που είναι το ίδρυμα στο οποίο εργαζόμαστε.

1 ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Ως πηγή χρησιμοποιήσαμε τον τηλεφωνικό κατάλογο του πανεπιστημίου : Université Paul Valéry – Montpellier III, *Annuaire du personnel 2002*, 36+41 σ., στον οποίο βρίσκονται συγκεντρωμένες όλες οι υπηρεσίες και το προσωπικό του πανεπιστημίου. Ως βοηθήματα χρησιμοποιήσαμε διοικητικά έγγραφα του πανεπιστημίου, καθώς και ιστοτόπους άλλων γαλλικών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, σε περιπτώσεις αμφιβολίας, απευθυνθήκαμε στο αρμόδιο γραφείο του πανεπιστημίου μας για διευκρινίσεις σχετικά με τις δραστηριότητές του.

2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ

Ως προς την τυπολογία της συγκεκριμένης διοικητικής ορολογίας και έχοντας υπόψη την άποψη του D. Gouadec [2] ότι μονολεκτικοί και σύνθετοι όροι, από τη στιγμή που παραπέμπουν σε κάτι αντιληπτό από τη διάνοια, είναι απολύτως ισότιμοι, σε μια πρώτη προσέγγιση διαπιστώνουμε τα ακόλουθα χαρακτηριστικά :

1) οι τίτλοι υπηρεσιών, διευθύνσεων, γραφείων, κέντρων κλπ, οι οποίοι λειτουργούν ως υπερώνυμα των υπολοίπων όρων, είναι συνήθως περιφραστικοί (με μοναδική εξαίρεση : *présidence*), προφανώς για να περιγράψουν με τον πληρέστερο και σαφέστερο δυνατό τρόπο το « περιεχόμενο » της αντίστοιχης υπηρεσίας, διεύθυνσης, γραφείου κλπ. Περιλαμβάνουν όρους όπως *service, direction, bureau* κλπ, στοιχείο που αμέσως τους κατατάσσει στην ιεραρχία της διοικητικής οργάνωσης. Για παράδειγμα : *Service de la Publication de la recherche, Direction des études et de la vie étudiante, Bureau des formations et écoles doctorales, Gestion financière de la recherche*.

2) όσον αφορά τις διοικητικές αρμοδιότητες ή θέσεις, αυτές

α. δηλώνονται μονολεκτικά, χωρίς κατ'ανάγκη να δηλώνεται κάποια επαγγελματική ιδιότητα ή ειδικότητα, πέρα από αυτήν που ισχύει στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διοικητικής οργάνωσης π.χ. *inscriptions, directeur, secrétariat*, εκτός αν πρόκειται για συγκεκριμένη επαγγελματική ειδικότητα και εκτός διοικητικής οργάνωσης : *plombier, menuisier*, ή

β. περιφραστικά : *heures complémentaires, résultats examens*.

Στις περιπτώσεις περιφραστικών όρων πρόκειται για περισσότερες από μια λεξικές μονάδες, που ενδεχομένως να μην αποτελούν λεξική φράση, και προέρχονται από το γενικό λεξιλόγιο ή από επιστημονικά πεδία, πέρα φυσικά από τα άρθρα, τις προθέσεις κλπ. Οι περιφραστικοί αυτοί όροι αποτελούνται κατεξοχήν από ονοματικές φράσεις : ένα ή περισσότερα ουσιαστικά που ενίοτε συνοδεύονται από επίθετο, τα άρθρα, οι προθέσεις και οι σύνδεσμοι είναι στατιστικώς ασήμαντα, ενώ τα ρήματα ανύπαρκτα. Θα πρέπει εδώ επίσης να επισημανθεί ότι στους περιφραστικούς γαλλικούς όρους είναι πολύ συχνή, και πάντως πολύ συχνότερη από ότι στην αντίστοιχη ελληνική ορολογία, η παράταξη ουσιαστικών, ενώ συνήθως λείπουν ανάμεσά τους τα άρθρα και οι προθέσεις που δηλώνουν τη μεταξύ τους γραμματικοσυντακτική σχέση. Πρόκειται για ελλειπτικές δομές : *manutention suppléances* (αντί *manutention des suppléances*), *responsable administrative scolarité* (αντί *responsable administrative de la scolarité*). Σε κάποιες περιπτώσεις μάλιστα λείπουν δύο συνδετικοί κρίκοι : *Secrétariat lettres modernes 1er cycle* (αντί *Secrétariat de lettres modernes du 1er cycle*).

Συναντούμε όμως και πλήρη σύνολα, όπως *chef de service* και *validations d'acquis*.

Τέλος συναντούμε και μικτές περιπτώσεις, όπως *Directeur du département LEA*, όπου το ένα από τα δύο συνδετικά αναγράφεται ενώ λείπει το άλλο. Να σημειωθεί εδώ ότι καθώς στη γαλλική δεν υπάρχουν πτώσεις όπως αυτές εννοούνται από μορφοσυντακτική άποψη στα ελληνικά, το φαινόμενο της παράταξης γίνεται πιο έντονα αντιληπτό.

Κύρια ονόματα όπως *Arogée*, *Harpège* – εμπορικά ονόματα λογισμικών – και πολλά ακρώνυμα συμμετέχουν επίσης στην ορολογία αυτή, όπως *SUFCO*, *DAEU*, *LEA*, *CNRS*.

Όταν πρόκειται για δύο ή περισσότερες διακριτές αρμοδιότητες που ασκούνται από το ίδιο πρόσωπο, τότε η σύνδεση των όρων που τις δηλώνουν επιτυγχάνεται με παύλες : *Comptabilité – gestion*, *Imprimerie – reprographie – façonnage*, καθέτους : *Menuiserie / serrurerie* ή κόμματα : *Communication, Graphisme, Relations presse*. Είναι προφανές ότι οι δύο τρόποι « σύνταξης », παράταξη αφενός και παύλες, κάθετοι ή κόμματα αφετέρου μπορούν να συνυπάρχουν.

Ποιοτική ανάλυση των όρων δείχνει ότι αυτοί α. προέρχονται από το γενικό λεξιλόγιο της γλώσσας : *concierge*, *espaces verts*, β. προέρχονται από τη νομενκλατούρα διαφόρων επιστημονικών πεδίων : *Arts plastiques et spectacle*, *Psychanalyse* και γ. είναι μικτοί : *Secrétariat Géographie*, *salles informatiques*. Θα πρέπει να επισημάνουμε εδώ ότι οι όροι που δηλώνουν επιστήμη χρησιμοποιούνται για να σημάνουν είτε α. την υπηρεσία που είναι επιφορτισμένη με τη διοικητική εφαρμογή του αντίστοιχου πεδίου : *Comptabilité*, *Documentation*, *Informatique*, είτε β. το πανεπιστημιακό τμήμα στο οποίο διδάσκεται η συγκεκριμένη επιστήμη, οπότε συχνά χρησιμοποιείται ως συμπλήρωμα-προσδιορισμός σε

ονομαστική φράση : *Section de grec moderne, Responsable pédagogique Musicothérapie, Secrétariat Géographie, Laboratoire de Zoogéographie.*

Πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι η οργάνωση των σπουδών συμμετέχει εξίσου στη δομή του πανεπιστημίου, αφού η διοίκησή του αφορά και στην οργάνωση των τμημάτων και τομέων σπουδών.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η ορολογία που μας ενδιαφέρει εδώ έχει ποικίλη καταγωγή, αλλά ανάγεται σε διοικητική ακριβώς επειδή συμμετέχει σε περιγραφή διοικητικής πραγματικότητας. Δε θα πρέπει επίσης να μας διαφεύγει ότι κάποιες λέξεις του γενικού λεξιλογίου εμφανίζονται συστηματικά στη γενικότερη διοικητική ορολογία, π.χ. *responsable administratif, directeur adjoint, budget*, αφού δηλώνουν διοικητική θέση ή ιδιότητα, όχι αποκλειστικά από το πεδίο της εκπαίδευσης.

Θεωρούμε απολύτως απαραίτητο να επισημάνουμε ότι οι περιφραστικοί όροι αποτελούν συνάψεις που δεν απαντούν οπωσδήποτε στη διοικητική οργάνωση όλων των γαλλικών πανεπιστημίων. Έρευνά μας μέσω Διαδικτύου έδειξε ότι σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα κάποιες αρμοδιότητες είναι διαφορετικά κατανομημένες, κατά συνέπεια και η διοικητική δομή λίγο ως πολύ διαφορετική, κάτι που αντανακλάται στους αντίστοιχους όρους.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η ορολογία αυτή, με τη διάρθρωση που παρουσιάζεται στην πηγή μας, αποτελεί διοικητική ορολογία του συγκεκριμένου πανεπιστημίου, έστω και αν μεμονωμένοι όροι έχουν εφαρμογή και σε άλλα ιδρύματα. Επιπλέον, οι περιφραστικοί κατά κύριο λόγο είναι οι όροι που, λόγω του πολύ συγκεκριμένου συνδυαστικού τους χαρακτήρα, είναι οι πλέον τυπικοί της δεδομένης διοικητικής δομής, γι'αυτό και συνήθως μονοσήμαντοι : *Responsable service intérieur - audio-visuel, Directeur règlement et contrôle connaissances*. Όπως επισημαίνει ο P. Lerat [3], οι περιφραστικοί όροι εξυπηρετούν καλύτερα τις πολύπλοκες ανάγκες της εξειδικευμένης επικοινωνίας.

3 ΟΡΟΛΟΓΙΑ, ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΛΟΓΟΥ

Η Μ. Τ. Cabré [4] κάνει διάκριση στην αντιμετώπιση της ορολογίας από τους γλωσσολόγους, τους ειδικούς επιστήμονες, τους χρήστες και τους ειδικούς του γλωσσικού προγραμματισμού. Ο Κοκουρέκ [5] επικαλούμενος τους Galisson και Coste εξηγεί ότι ο όρος *γλώσσα ειδικότητας* δηλώνει γενικά μια επιστημονική, τεχνική ή επαγγελματική ιδιόλεκτο. Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι οι όροι που μας απασχολούν δεν παρουσιάζουν την ιδιαιτερότητα του επιστημονικού πεδίου, όπως αυτό νοείται για παράδειγμα στην ιατρική ή τη μηχανολογία. Έστω κι αν θεωρήσουμε ότι οι όροι αυτοί ανήκουν στο πεδίο του διοικητικού δικαίου, ωστόσο επινοήθηκαν για να εξυπηρετήσουν κάποιες συγκεκριμένες ανάγκες : επικοινωνία αποτελεσματική και χωρίς αμφισημία μεταξύ των ενδιαφερομένων. Με το

σκεπτικό αυτό, ως ειδικοί πρέπει πρωτίστως να θεωρηθούν οι πάσης φύσεως εργαζόμενοι του πανεπιστημίου αυτού, έστω και αν οι όροι αυτοί γίνονται κατανοητοί και από συναδέλφους άλλων ομοειδών ιδρυμάτων. Πρόκειται λοιπόν για ορολογία που ανήκει σε επαγγελματική ιδιόλεκτο.

Όπως εξηγεί και πάλι η Cabré [4], όταν οι αποδέκτες κάποιου πεδίου ορολογίας δεν είναι εύκολα προσδιορίσιμοι ή είναι ποικίλοι, ο τρόπος παρουσίασης των δεδομένων είναι τόσο σημαντικός όσο και τα ίδια τα δεδομένα, αφού οι όροι πρέπει να προσαρμόζονται στις ανάγκες όλων των ομάδων αποδεκτών. Το συγκεκριμένο πανεπιστήμιο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα : εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων, διοικητικοί υπάλληλοι και τεχνικό προσωπικό με διαφορετικά προσόντα έχουν πρόσβαση στη συγκεκριμένη ορολογία και επικοινωνούν αποτελεσματικά. Όπως άλλωστε επισημαίνει και ο F. Gaudin [6] επικαλούμενος τον A. Rey, αυτό που αποκαλούμε ορολογία είναι περισσότερο κοινωνική πρακτική παρά αφηρημένη επιστήμη ή δραστηριότητα. Ο ίδιος εξηγεί [6] ότι αντί για την ιδέα του πεδίου που παραπέμπει σε κάτι στεγανό ως και στατικό, προτιμά εκείνη της λειτουργίας μέσα στο πλαίσιο μιας δραστηριότητας, επειδή είναι πιο ρεαλιστική και πιο δυναμική. Το σκεπτικό αυτό βρίσκει εφαρμογή στην ορολογία που εξετάζουμε.

Η ορολογία αυτή απαντά τόσο στο γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο και, ανάλογα με την επικοινωνιακές συνθήκες, μπορεί να εντάσσεται είτε σε επικοινωνία διοικητικού ύφους (συναλλαγή φοιτητή με τη διοίκηση), είτε σε καθημερινή επικοινωνία (συζήτηση μεταξύ φοιτητών). Καθώς ο προφορικός λόγος είναι πιο αυθόρμητος και λιγότερο λακωνικός, η ορολογία έχει την τάση να «εμπλουτίζεται» με τα άρθρα και τις προθέσεις που λείπουν από τα γραπτά κείμενα.

Διαρκώς περισσότεροι είναι οι επιστήμονες που επισημαίνουν τον καθοριστικό ρόλο του κειμενικού περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν οι όροι, οι οποίοι δεν αποτελούν απολιθώματα αλλά ζωντανές γλωσσικές μονάδες [7]. Η ορολογία που μας ενδιαφέρει παρουσιάζει όμως κάποιες αποκλίσεις. Μετά από μελέτη διοικητικών εγγράφων του πανεπιστημίου μας, διαπιστώνουμε ότι οι γαλλικοί όροι εντάσσονται σε γραπτά κείμενα – με τον ελλειπτικό χαρακτήρα που αναπτύξαμε παραπάνω – άλλοτε σε προτάσεις και άλλοτε ανεξάρτητα, όπως όταν δηλώνεται για παράδειγμα η υπηρεσία-αποστολέας ενός εγγράφου ή το γραφείο-παραλήπτης μιας εγκυκλίου. Αυτό σημαίνει ότι οι όροι αυτοί εντάσσονται φυσικά σε επικοινωνιακή συνθήκη, αλλά όχι πάντα σε συγκεκριμένο με την αυστηρή έννοια του όρου.

4 ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ – ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΟΡΟΙ – ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η προσεκτική ανάγνωση, η κατανόηση και η ερμηνεία των προς μετάφραση όρων αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιλογή τού κατά τη γνώμη μας κατάλληλου όρου στην ελληνική – αν δε δεχτούμε κάποιον ήδη υπάρχοντα – προκειμένου να αντιστοιχίσουμε το περιεχόμενο και την έννοια κάθε γαλλικού όρου σε έναν ελληνικό.

Η διαφορετική διοικητική οργάνωση μεταξύ των γαλλικών και των ελληνικών ιδρυμάτων δεν μας ενθαρρύνει να έχουμε ως γνώμονα ανάλογες υπηρεσίες των ελληνικών πανεπιστημίων. Συμβουλευτήκαμε ωστόσο τους ιστοτόπους ελληνικών ιδρυμάτων για δύο λόγους : α) για να βοηθηθούμε στην εξεύρεση όρων και β) και σημαντικότερο για να μην προτείνουμε νέους όρους, αν έχουν ήδη αρχίσει να επικρατούν κάποιοι δόκιμοι όροι.

Οι ελληνικοί όροι – τα παραδείγματα που ακολουθούν είναι εντελώς ενδεικτικά – κατατάσσονται ως ακολούθως :

Α. όροι μονολεκτικοί (συχνά σύνθετοι) παγιωμένοι στα ελληνικά (και όχι πάντα σε άμεση σχέση με τη διοίκηση)

Documentation	Τεκμηρίωση
Secrétariat	Γραμματεία
Garde	Φύλακας
Imprimerie	Τυπογραφείο

Β. όροι περιφραστικοί - κατά λέξη μετάφραση των γαλλικών

Laboratoire de Zoogéographie	Εργαστήριο Ζωογεωγραφίας
Technicien informatique	Τεχνικός πληροφορικής
Médecine préventive	Προληπτική ιατρική
Comptabilité – Gestion	Λογιστήριο - Διαχείριση

Γ. όροι περιφραστικοί με τροποποιήσεις κατά τη μετάφραση ως προς τις λεξιλογικές μονάδες ή τη στίξη (και μικτές περιπτώσεις)

Espaces verts	Υπεύθυνος πρασίνου
Secrétariat, Conseils, Affaires générales	Γραμματεία συμβουλίων και γενικών υποθέσεων
Gestion financière de la recherche	Οικονομική διαχείριση Έρευνας

Δ. όροι περιφραστικοί με ανάπτυξη ως προς τους γαλλικούς

Assistance Micro-Informatique	Τεχνική υποστήριξη μικρο-πληροφορικής
Huissier	Επιστάτης κτηρίου

Audio-visuel	Οπτικοακουστικά μέσα
Agence comptable	Διεύθυνση Οικονομικής Διαχείρισης
Direction de la logistique mobilière	Διεύθυνση Διαχείρισης Κινητής Περιουσίας

Ε. Όροι περιφραστικοί ή μονολεκτικοί με σύμπτυξη ως προς τους ελληνικούς

Suivi financier et recettes	Τμήμα εσόδων
Responsable Administrative	Προϊσταμένη
Conseil d'Administration	Σύγκλητος

Μια πρώτη παρατήρηση είναι το μορφολογικό χαρακτηριστικό των γραμματικών πτώσεων στην ελληνική ορολογία. Κατά συνέπεια οι ελληνικοί όροι δεν παρουσιάζουν το ίδιο ποσοστό ελλειπτικότητας όπως οι γαλλικοί, αφού οι πτώσεις καλύπτουν την απουσία κυρίως των άρθρων και λιγότερο των προθέσεων. Η γενική χρησιμοποιείται αρκετά συχνά, κάτι που ενδεχομένως δίνει την εντύπωση ομαλότερης ένταξης των ελληνικών όρων σε διοικητικό κείμενο.

Εξάλλου πρέπει να αναφέρουμε ότι τα κύρια ονόματα – πρόκειται για εμπορικές ονομασίες - παραμένουν με λατινικούς χαρακτήρες : *Apogée, Nabuco, Harpège*.

Θα πρέπει να επισημάνουμε επίσης ότι όλα τα ακρώνυμα θα πρέπει να αναπτυχθούν για να αποκρυπτογραφηθούν. Για να είναι αναγνωρίσιμοι οι όροι αυτοί, θα πρέπει οπωσδήποτε να διατηρήσουμε τα ακρώνυμα στη γαλλική, αφού δεν αναζητούμε αντίστοιχες ελληνικές υπηρεσίες, αλλά απλώς προσπαθούμε, μέσω της μετάφρασης, να καταστήσουμε αντιληπτή τη γαλλική πραγματικότητα. Συνεπώς, ακρώνυμα όπως *SUFCO, DAEU, LEA, CNRS* κ.ά. θα πρέπει, αφού μεταφραστούν στην ανεπτυγμένη μορφή τους, να μπουν σε παρένθεση ως ακρώνυμα στη γαλλική για να χρησιμεύουν ως αναγνωριστικά σημεία στους χρήστες της συγκεκριμένης ορολογίας.

CRIT : Centre de ressources informatiques et télématiques	Κέντρο Πληροφορικής και Τηλεματικής (CRIT)
IEFE : Institut d'études françaises pour étrangers	Ινστιτούτο Γαλλικών Σπουδών για Ξένους (IEFE)
DRH : Direction des Ressources Humaines	Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού (DRH)

Τα ακρώνυμα και στις δύο γλώσσες εμφανίζονται στο γραπτό λόγο ως παγιωμένες μονάδες των οποίων προηγείται άρθρο, εφόσον είναι ενταγμένα σε πρόταση. Εδώ δεν είναι απαραίτητο να δημιουργήσουμε ελληνικά ισοδύναμα για τα γαλλικά ακρώνυμα.

Όσον αφορά τους ελληνικούς όρους, κατά πόσο είμαστε υποχρεωμένοι να προτείνουμε νέους ; Ή καλύτερα πόσο «νέοι» είναι οι όροι που προτείνουμε ; Για τους ελληνικούς όρους

αντλούμε λεξιλόγιο και από το γενικό λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η σημασιολογική νεολογία παίζει σημαντικό ρόλο κατά τη μετάφραση της συγκεκριμένης ορολογίας, αφού ήδη υπάρχουν λεξιλόγιο αποκτά νέο περιεχόμενο [8].

Πέρα από το γενικό λεξιλόγιο, πόσο μας δεσμεύει η ελληνική πραγματικότητα στην επιλογή ελληνικών όρων για την περιγραφή της γαλλικής ; Είναι αλήθεια ότι για έναν Έλληνα, αυτός που βρίσκεται στην κορυφή του πανεπιστημίου ή του πολυτεχνείου ονομάζεται *πρύτανης* και όχι πρόεδρος όπως θα ήταν το σύνηθες αντίστοιχο του *président*. Όπως επίσης δε θα ήταν δυνατό να μεταφραστεί ως *τμήμα* το *Unité de Formation et de Recherche (UFR)* – προτείνουμε *Μονάδα Εκπαίδευσης και Έρευνας* – αφού στη Γαλλία η διδασκαλία και η έρευνα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες και επιπλέον οι όροι *département* και *section* αντιστοιχούν στα *τμήμα* και *τομέας*.

Επίσης κάποτε οι ίδιοι όροι χρήζουν διαφορετικής μεταχείρισης, οπότε σε αυτές τις περιπτώσεις έχουμε ως επιπρόσθετο κριτήριο την κατανοητή, «σωστή» απόδοση, ή αλλιώς τα καλά ελληνικά. Για παράδειγμα, ο όρος *gestion* μπορεί να αποδοθεί σε μια περίπτωση *οικονομική διαχείριση* π.χ. *gestion financière*, ενώ σε άλλη *οργάνωση των μαθημάτων* Αγγλικής γλώσσας π.χ. *gestion des enseignements Anglais*, ή *γραφείο διδακτικού προσωπικού* π.χ. *gestion personnels enseignants* ανάλογα με το συμπλήρωμα (ή όχι) που ακολουθεί. Αντίστροφα διαφορετικοί γαλλικοί π. χ. *Agence comptable* και *Direction de la logistique immobilière* μπορούν να έχουν παραπλήσια απόδοση (βλ. πιο πάνω πίνακες παραδειγμάτων).

Κάτι άλλο που θα πρέπει να επισημάνουμε είναι το γεγονός ότι κάποιες υπηρεσίες είναι εντελώς ανύπαρκτες στην Ελλάδα τουλάχιστον στα πλαίσια των ελληνικών πανεπιστημίων. Για παράδειγμα, αντίθετα από τη γαλλική πραγματικότητα, η διασύνδεση των ελληνικών ΑΕΙ με το ελληνικό Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών είναι ανύπαρκτη, τουλάχιστον σε θεσμικό επίπεδο, από ότι μπορέσαμε να διαπιστώσουμε έπειτα από σχετική έρευνα. Έτσι το *CNRS (Centre National des Recherches Scientifiques)* συμμετέχει στη διοικητική δομή των γαλλικών πανεπιστημίων, γι'αυτό προβαίνουμε σε πλήρη μετάφραση του ακρωνύμιου : *Εθνικό Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών*. Επίσης δεν υπάρχουν υπηρεσίες αρμόδιες για την εξ αποστάσεως διδασκαλία τουλάχιστον στα κλασικά πανεπιστήμια της Ελλάδας, με εξαίρεση το Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Η αρμόδια υπηρεσία του Πανεπιστημίου Πωλ Βαλερύ, το *METICE (Multimédia, Enseignement, Technologies de l'Information et de la Communication)*, μεταφράζεται ως Πολυμέσα, Διδασκαλία, Τεχνολογίες Εκπαιδευτικής Πληροφόρησης και Επικοινωνίας).

Η διοικητική ορολογία μας περιλαμβάνει και ελληνογενείς όρους : *téléphonie, électricité, bibliothèque, technicien* κ.ά. μεταξύ αυτών και όρους που δηλώνουν επιστήμες και

μαθήματα : *philosophie, musique, musicothérapie, cartographie, zoogéographie* κ.ά. Συνήθως τέτοιοι όροι δε δημιουργούν ιδιαίτερο πρόβλημα, ακόμα κι αν πρόκειται για όρους σύνθετους με άλλους όρους, λατινικής ή άλλης προέλευσης (που συνδέονται κάποτε με παύλες ή προθέσεις μεταξύ τους ή απλώς παρατίθενται) : *cartographie – télédétection*, (*χαρτογραφία – τηλεανίχνευση*), *secrétariat Histoire* (*Γραμματεία Τμήματος Ιστορίας*), *éducation physique et sport* (*Φυσική Αγωγή και Αθλητισμός*), υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι το μη ελληνογενές τμήμα του όρου δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη δυσκολία.

5 ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι πρόκειται για σκεπτικό δημιουργίας όρων που διέπεται βέβαια από κανόνες, αλλά που η εφαρμογή του θα πρέπει να επαναλαμβάνεται κάθε φορά που υπάρχει ανάγκη μετάφρασης διοικητικής ορολογίας γαλλικών πανεπιστημίων ή που η έρευνα και η διδασκαλία επιβάλλουν τροποποιήσεις. Κι αυτό διότι, όπως εξηγήσαμε, ακόμη και αν υπάρχουν συναφείς διοικητικές δομές μεταξύ ιδρυμάτων, η διάρθρωσή τους ούτε ταυτόσημη είναι ούτε στατική. Η ευέλικτη φύση της συγκεκριμένης ορολογίας επιτρέπει τη μετάφραση στην ελληνική μονολεκτικών όρων, καθώς και μονάδων των περιφραστικών όρων. Κατ'αυτό τον τρόπο, θα είναι κατόπιν εφικτός ο συνδυασμός μεταξύ μονάδων, προκειμένου να σχηματιστούν οι περιφραστικοί όροι που θα αναφέρονται στη δομή οποιουδήποτε πανεπιστημίου.

Κατά τη γνώμη μας δεν πρόκειται για δύσκολη ή χρονοβόρα εργασία αφού, όπως ήδη επισημάνθηκε, ένα τμήμα της ορολογίας αυτής προέρχεται από το γενικό λεξιλόγιο της γλώσσας, ενώ άλλοι όροι δηλώνουν επιστημονικά ή τεχνικά πεδία.

Η παραπάνω διαδικασία θα εξασφαλίζει στον υψηλότερο δυνατό βαθμό την εύκολη και αποτελεσματική επικοινωνία που αποτελεί το βασικό σκοπό της μετάφρασης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Delavigne V., Bouveret M. (dir.), *Sémantique des termes spécialisés*, Publications de l'Université de Rouen - CNRS, 1999, σσ. 35-36, 136 σ.
- [2] Gouadec D. (sous la resp. de), *Terminologie et phraséologie*, La maison du dictionnaire, 1994, p. 170, 298 p.
- [3] Lerat P., *Les langues spécialisées*, Presses Universitaires de France, 1995, σ. 127, 201 σ.
- [4] Cabré, M.T., *La terminologie*, Les Presses de l'Université d'Ottawa, 1998, σ. 35, σ. 47, 322 σ.

[5] Kocourek R., *La langue française de la technique et de la science*, Brandstetter Verlag, 1991, σ. 18, 327 σ.

[6] Gaudin F., *Pour une socioterminologie*, Publications des Presses Universitaires de Rouen No 182, 1993, σ. 77, 254 σ.

[7] Bejoint H., Thoiron Ph. (sous la dir. de), *Le sens en terminologie*, Presses Universitaires de Lyon, 2000, σ. 16, 281 σ.

[8] Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α., *Η νεολογία στην κοινή νεοελληνική*. Θεσσαλονίκη, ΑΠΘ, 1986, σ. 103, 362 σ.

Κουτσιβίτης Β., *Θεωρία της Μετάφρασης*, Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, Αθήνα, 1994, 318 σ.

Pergnier M., *Les fondements socio-linguistiques de la traduction*, Presses Universitaires de Lille, 1993, 282 σ.

Rey A., *Le lexique : images et modèles*, Armand Colin, 1977, 307 σ.

Θεόδωρος Βυζάς

Συμβασιούχος Καθηγητής και Ερευνητής στο Πανεπιστήμιο Πωλ Βαλερύ – Μονπελλιέ 3

21, rue Henri René

34000 Montpellier

France

Ηλ. διεύθυνση : vyzas@hotmail.com

Δάφνη Δεληγιάννη

Λέκτορας στο Πανεπιστήμιο Πωλ Βαλερύ – Μονπελλιέ 3

19B, rue Jacques Brives

34000 Montpellier

France

Ηλ. διεύθυνση : delster3@yahoo.com